

Katecheze: Věřím...v Boha Otce všemohoucího

Minule jsme si povídali o tom, že člověk je bytost neustále hledající Boha a má potřebu věřit v něco, co ji převyšuje. Mluvili jsme také o tom, jak se nám Bůh zjevuje v Písmu svatém a jak se v průběhu dějin spásy představil a sblížil s mnoha lidmi. Dozvěděli jsme se o tom, že zprávy o Bohu a dějinách spásy nečerpáme jen z Písma svatého, ale i z posvátné Tradice. Dneska se začneme věnovat poznávání první osoby Nejsvětější Trojice, tedy Bohu Otci.

Naše dvě nejznámější vyznání víry začínají: věřím v Boha, Otce všemohoucího nebo věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího. Obě dvě kréda – tedy to kratší – apoštolské, i to nicejsko-cařihradské zmiňují, že Bůh je jeden a je všemohoucí. Právě tohle je příležitost zamyslet se nad tím, jak si my sami Boha představujeme. Víme, že je jeden a dokáže všechno, co chce. Je to nejmocnější bytost ve vesmíru.

Karikatury Boha

Známe mnoho karikatur Boha a jsou bohužel tak uložené v povědomí lidí – ať už křesťanů nebo nekřesťanů – že nám mnohdy mohou klást do cesty překážky k představě o skutečném Bohu. Někdo vidí v Bohu staříka na obláčku shlížejícího docela nezaujatě na to, jak se lidé na světě snaží či nesnaží žít lépe. Takový Bůh lhostejně dopouští války, nemoci a utrpení, je od světa daleko a vlastně o něj neprojevuje moc velký zájem. Někdo si zase Boha představuje jako policajta s poznámkovým notýskem, kam si tento přísný Bůh zapisuje každý náš prohřešek a kdejakou nedokonalost. Nedá se s ním moc diskutovat. Vždyť Bůh postupuje podle jasně daných norem a zákonů. Když člověk zhřeší, hned se to objeví v notýsku a pokud se dotyčný nevyzpovídá nebo neprojeví dostatečnou míru lítosti, zůstane to v notýsku navždy. No a takové poznámky nevedou nikam jinam než do zatracení. Pak můžeme vnímat Boha jako automat na splněná přání. Vhodíme modlitbu, popřípadě učiníme dobrý skutek a čekáme, že nám vypadne nějaké to splněné přání, o které Boha prosíme. V tomto případě se s Bohem taky nemusí moc diskutovat. Je to prostě automat, který zafunguje, jakmile do něj vhodím něco bohulibého.

Někdo má dojem, že Bůh je jen spravedlivý, a trne kvůli své sebemenší nedokonalosti a hříchu, jiný se zase i po tom největším hříchu troufale domáhá Božího milosrdenství, aniž by projevil kapku lítosti. Prostě, každý z nás má trochu jinou představu a ta se navíc odvíjí od toho, co zrovna aktuálně prožíváme a v jakém jsme rozpoložení.

Jaký Bůh skutečně je, neví nikdo z nás. Ale přece jen existuje pár náznaků, z nichž bychom Boha mohli začít poznávat. Musíme se ale odpoutat od našich lidských představ a začít uvažovat trošičku filosofičtěji.

Jsem, který jsem

Mojžíšovi zjevil Bůh v hořícím keři své jméno. Představil se slovy „Jsem, který je“ nebo „Jsem, který jsem“. Podstatou tohoto jména – ať už ho přeložíme jakkoli, zůstává informace, že Bůh *je*. Filosoficky řečeno: Bůh je Bytí, je samotná existence a všechno, co existuje, má tedy logicky počátek v Něm. Bůh je stvořitel všeho, co existuje.

Zároveň to také může znamenat, že Bůh je přítomen v každém okamžiku nejen našeho života, ale celých dějin spásy.

Bůh tedy JE sám od sebe. Nepotřebuje žádnou jinou příčinu, aby byl. Na rozdíl od něj všechno ostatní bylo stvořeno.

Pravda a láska

Boha charakterizuje nejlépe dvojice slov: pravda a láska. Bůh je totiž sama pravda, proto jeho slova nemohou klamat, a tím pádem jsou všechny jeho výroky pravdivé. Ať si v Písmu přečteme cokoli, máme záruku, že nám ve svých slovech Bůh nelže. A že je Bůh samotná láska, známe dobře od apoštola Jana.

Pravda a láska tvoří dvojici, která nejlépe vystihuje Boží podstatu. Vždyť láska je milosrdná a shovívavá, zatímco pravda je náročná a spravedlivá. A jedno bez druhého nemůže existovat. Vždyť co je láska bez pravdy? Lhostejnost? Když vidíme druhého hřešit a ubližovat někomu a s ohledem na lásku k tomu člověku, budeme mlčet, znamená to, že je nám ten člověk a jeho činy lhostejní. Tady nejde o lásku ani o toleranci, ale o lhostejnost a nezáměr o druhého. A pokud zase ve stejné situaci na dotyčného ve jménu pravdy zaútočíme, zkritizujeme ho a raníme ho, bez ohledu na jeho důstojnost – pošlapeme lásku a s pravdou budeme zacházet jako s mečem, jímž budeme jen ubližovat. Láska bez pravdy nemůže existovat, stejně jako nemůže existovat milosrdenství bez spravedlnosti.

O vztahu spravedlnosti a milosrdenství můžeme rozjímat dlouho a zjistíme, že si každý z nás oba pojmy představuje trochu jinak. Nedá mi to ale, abych nezmínila jednu zajímavou myšlenku, která se objevuje u mnohých světců. Na příklad sv. Kateřina Sienská vkládá Bohu Otci do úst výrok, že kdyby měla být na světě jen spravedlnost, museli by být všichni lidé okamžitě zavrženi. Boží milosrdenství se tedy podle ní projevuje v čase, který nám Bůh ještě dává k tomu, abychom se obrátili.

Trojice

Nejdůležitějším znakem Boha, jak ho vnímáme my křesťané, je ale jeho trojjedinost. Zrovna včera jsme měli slavnost Nejsvětější trojice, takže je to velmi aktuální téma. Mezi třemi monoteistickými náboženstvími, která existují, jen křesťanství věří v Boha ve třech osobách. Tato víra spojuje všechny křesťany na světě, ať už se potom rozchází v dalších naukách. Víra v Boha Otce, Syna a Ducha svatého je stěžejní článek křesťanského náboženství, hned vedle přesvědčení, že druhá osoba z trojice, tedy Syn, se stal člověkem a jako Ježíš Kristus vzal na sebe naše hříchy a zasloužil nám svou obětí spásu.

Víra v boží trojjedinost vychází z Druhého listu Korintským, kde Pavel zdraví způsobem, který dnes slyšíme při mši: „Milost Pána Ježíše Krista, láska Boží a společenství svatého Ducha s vámi se všemi.“ (2 Kor 13,13) A víru v Nejsvětější trojici potvrdil také Ježíš, když posílá učedníky a říká jim: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mt 28,19)

Že Bůh je jediný a přitom není osamocený, nýbrž sdílí sám v sobě trojí vztah, je pro lidskou mysl nepochopitelné. Teologové se snažili tuto pravdu nějak přiblížit. Mně osobně se nejvíce líbí jedno takové přirovnání. Podle něj je Bůh Otec ten, který všechno dává, je to ten, který všechno, co měl a co je On sám, dal Synu. Bůh Otec je štědrý dárce, který se s druhou osobou Trojice chce sdílet a úplně se mu dát. Bůh Syn je zase ten, který přijímá. Protože také my lidé, jsme ti, kteří mohou jen přijímat, je nám tato druhá osoba Trojice nejbližší. Proto se také Syn stal člověkem, všechno přijal od Otce a učí nás, že máme jít jeho cestou a všechno

od Otce přijímat. A tento láskyplný vztah mezi Otcem a Synem, toto věčné bezpodmínečné dávání a přijímání protíná expanzivní Duch svatý, který přichází mezi lidi právě v podobě lásky a všech milostí, abychom i my měli podíl na tom úžasném vztahu dávání a přijímání, který je mezi osobami Nejsvětější trojice.

Všemohoucnost

První Boží vlastností, která se zmiňuje v Krédu, je VŠEMOHOUCNOST. K tomu mě napadá takový ten vtip, který se vzápětí může proměnit v teologickou diskuzi: zda může Bůh stvořit kámen, který nedokáže uzvednout?

Odpověď na tuto zapeklitou otázku je v podstatě velmi snadná. Bůh totiž dělá jen věci, které dělat chce. On tvoří svým slovem z ničeho, svět řídí jen svou vůlí. On nevymýšlí plány, jak co udělat nebo neudělat, On jen chce. A ve chvíli, kdy něco chce, tak se to stane. A jeho činy jsou vždy rozumné a k prospěchu stvoření.

Možná ale v našich myslích vyvstane mnohem závažnější otázka ohledně Boží všemohoucnosti: přítomnost utrpení a zla ve světě. Katechismus se zmiňuje o zdánlivé Boží bezmocnosti, která pro nás může být zkouškou víry.

Když vidíme všechno utrpení ve světě i v našem nejbližším okolí, když se nás dotkne osobně, tak se často ptáme: „Jak jen tohle, Bože, můžeš dopustit?“

Je to závažná otázka, protože v některých případech na ni neexistuje žádná snadná odpověď.

Jistě, můžeme říct, že zlo nezpůsobuje Bůh, ale člověk. V devadesáti procentech to tak zřejmě je. Války, hladomory, násilí, krádeže...za tímhle zlem samozřejmě stojí lidský hřích. A Bůh, protože své děti miluje a dává jim svobodu, tohle zlo dopouští a dává šanci těm, kteří ho činí, dojít k obrácení. Představme si, že by zakročil proti každému zlu hned. To bychom jistě přišli o svatého Pavla. Vždyť jako Šavel pronásledoval ranou křesťanskou obec a schvaloval, jak víme ze Skutků, ukamenování jáhna Štěpána. Ale Bůh ho za to hned nezatratil. Naopak, dal mu čas a milost, aby se obrátil. A Šavlovo srdce se otevřelo a on sám se jako Pavel stal apoštolem národů.

Všechno zlo ale nemusí být způsobeno jen hříchem. Existují nemoci, utrpení, které si nezpůsobujeme schválně a kolikrát můžeme někomu ublížit i v dobré víře – ani si to neuvědomíme.

A tohle je opravdu zkouška víry. V takových chvílích si musíme připomínat, že Bůh je i přes všechno nepochopitelné utrpení tím, který nás miluje a který touží jen po našem dobru. Možná to zní absurdně, ale už ona hlavní událost dějin spásy, tedy ukřižování Božího Syna, spadá do této kategorie. Víme, že Ježíšovým utrpením všechno neskončilo. Naopak. Po všem tom utrpení přišla radost vzkříšení a spása člověka. Kdyby na sebe Ježíš tohle utrpení nevezal a nepodstoupil ho, neměli bychom dnes naději na spásu.

Ráda bych skončila slovy německého mystika Mistra Eckharta: „Každé sebemenší trápení, které na člověka přijde, třeba jen nevolnost nebo nepříjemnost, je-li zasazeno v Bohu, dotýká se Boha nezměrně víc než člověka a je mu daleko víc proti mysli než člověku.“